

דמיאניוק מוסר בפעם הראשונה את גידסתו על פעולתו במילחמת העולם: "הייתי חייל בצבא של ולאסוב!"

יום אחר לקחו אותנו — כמה אנשים — לגראץ שבאוסטריה. זה לא היה מחנהאסירים, אלא יותר מחנה לאנשים שאמורים להילחם נגד הרור סים. כן, כן, בעד הנאצים. פשוט אמרו לנו: "אם תילחמו נגד הצבא האדום — תלכו הביתה. ארצכם תהיה חופשית מהרוסים. אנחנו נהיה שם, אבל נשמור

סובייטי. שכבתי שם במשך ארבעה חודשים. אחרי זה שלחו אותי בחזרה לחזית לקירץ. היינו מוקפים בנאצים. חוקר הכדור, שלימדו אותנו. אמר: אם הנאצי צים לוכדים אותך — עליך לתקוע לך כדור בראשך! מדוע לא עשיתי כך? אף אחד לא התאבד כשהנאצים תפסו אותנו. היינו

חיפשו אוכל. לא היה להם לאן לחזור. ההורים של רובם מתו. אמא ואני נסענו ברכבת למוסקווה. אחרי נסיעה ארוכה, הגענו. השוטרים שם ביקשו מאיתנו תעודות זהות. היינו איכרים פשוטים. לאיכרים לא היו תעודות. השוטרים שמו אותנו בחזרה ברכבת, בחזרה לכפר. במשך כל המסע, לא אכלנו. חזרנו

נורא קשה לי לבטא את זה במילים. ההרגשה חזקה מהמילים. אני מנסה להחזיק מעמד, אפילו שאין לי מושג מה יהיה איתי. אני מרגיש צורך להיות חזק, להייראות חזק. בשביל זה אני מתעמל, שר, קורא, מתבדח. זהו זה המכסימום כוח שאני יכול ליצור.

מבאן מספר דמיאניוק את גידסתו על חייו ועל מילחמת העולם השנייה.

נולדתי בוויניצה ב־1920. זהו כפר באוקראינה, ליד קייב. היו לירק ארבע כיתות בבית הספר. יותר לא למדתי. הייתי צריך לעבוד בשדות עם אבא. אבא היה איכר. בעיקר גידלנו תפוחי־אדמה. היינו כליכך עניים! אמא שלי היתה אשה טובה, ועבדה קשה מאוד. חוץ ממני, היו עוד שני בנים ושתי בנות במישפחה. כשהייתי בן 12 או 13, התחיל סטאן לין לבצע את מיבצע הקולקטיזציה. וציהי. חיילים רוסים פלשו לכפר. הם לקחו לנו את כל האוכל, תפוחי־האדמה, החיטה, הגידולים, כל־העבודה — כל מה שיכול היה לעזור לנו להישרד. אבא החביא תפוחי־אדמה. אילו היו מוצאים אותם — היו מוציאים אותו להורג. לכן הוא גילה לי את מקום המחבוא, למיקרה שיקרה לו משהו. אחר־כך, היינו צדים ציפורים ואוכי לים אותן.

בכל מקום היה מוות. ילדים גססו תחת השיחים. הבטן שלהם נראתה נפוחה. ילדים הסתובבו בכל מקום. בשנות ה־30 ביצע סטאלין מיבצע המוני של הכנסת האיכרים בכוח לקולחוזים (כפרים שיתו־מיים). לפי הערכות שונות, ניספו במיבצע ברוטאלי זה בין 5 ל־15 מיליון בני־אדם.

על כך בפעם הראשונה, כשהתחילו האשמות נגדי.

אני לא משקר. אני אדם מאמין, אורתודוכס. אני מתפלל בכל יום. בתמונות של ישוע ומריה הקדושה אני מסתכל מדי פעם. מעיף מבט ברגעים הקשים.

ככה, בדרך־כלל, אני משתדל לשמור על מצב־רוח ועל הומור. תמיד נהגתי להתבדח. כשאני שומע את הרעש של האסירים האחרים בכלא, כשהם נפגשים עם מישפחותיהם, או שומעים מוסיקה — אני שואל את השומרים: "למה רק לי אסור להצטרף לריקודים?"

בכלא במוסורי — ישבתי שם שנה — לא נתנו לי לצאת מהחצר. לא כמו פה, כשמאפשרים לי לטייל כל יום. אבל פחות הייתי מאחורי דלת. היתה לי פרטיות.

איוו פרטיות יש לי פה! האור דולק פה תמיד. אני לא מצליח להירדם. לפעמים. כל הזמן מצלמות־הטלוויזיה לפחות השומרים נחמדים.

בלילות, כשאני לא נרדם, אני חושב הרבה על הבן שלי, ג'ון־ג'וניור. הוא מרציא אותי. הוא לומד בקולג', ובגלל המצב, הוא לא יכול להתרכז בלימודים ועומד להיפלט מהלימודים. אני פה, לא בבית. אני לא יכול לעשות כלום. מתי כבר יהיה המישפט? אני רוצה שזה ייגמר כבר! לפעמים, לפי היחס של השומרים, אני מרגיש שאולי בכלי לפעמים אני חושב שהכל אבוד. בטח כבר לא אחזור יותר הביתה. האנשים בארה"ב יותר מדי נגדי. הרבה יותר מאשר האנשים שפגשתי בישראל.

אני חושב מהלחץ מארצות־הברית. הם לא יאפשרו לי לחזור הביתה סתם. כל הסכל הזה. הקורבן העצום של מישפחתך, מחלתה של אשתך, כל האיר צדק הנורא הזה — יהיה לשוב.

ג'ון דמיאניוק עם הבת איירין והאשה ורה

שתהיו חופשיים! כן, יכול היה לקרות. שהיינו צריכים להילחם נגד ברי־מישפחה וחברים. אני בכלל לא התכוונתי להילחם. תיכננתי לברוח ברגע שנגיע לרוסיה. הייתי בגראץ כמה חודשים. האני שים היו שם ממערב־אוקראינה. אני הייתי ממזרח־אוקראינה. או שלחו אותי להוואלברג בגרמניה. שם היו אוקראינים־מזרחיים. האנשים שם היו מהפכנים. קראו לנו "יחידות־ולאסוב". היחידה רצתה לזרוק את הבולש'ביקים מרוסיה ולשלוט במקומם. הנאצים הבטיחו לנו כל־ינשק.

(המשך בגיליון הבא)

* אנדריי ולאסוב היה גנרל בצבא האדום ונפל ב־1942 בשבי הגרמני. הוא הסכים להקים צבא של שתי אוגדות. מורכב ממתנדבים מקרב שבויי־המלחמה. כדי להילחם חס ברית־המועצות במיסגרת ה־ורמאכט הגרמני. אחרי המלחמה הוסגר על־ידי האמריקאים לסנב־ייטים. נשפט והוצא־להורג כבוגד.

כולנו צעירים. היינו יותר מאלף חיי לים סובייטיים במחנה־השבויים רובא־נו. העדפנו להיכנע. חשבנו שנוכל לברוח. לגרמנים היו כליכך הרבה שבויים רוסיים — אלפים! עד שהם לא ידעו מה לעשות איתנו. הם הקיפו אותנו בשומרים. סגרו עלינו. לא נתנו לנו כמעט אוכל. היה כליכך צפוף שם — עד שיהיה לכולנו מקום רק בעמ"ד.

רבים היו פצועים. אחרים היו חולים בדיונטריה או טיפוס. רבים מתו במח"נה. לא יכולנו לברוח. לא היתה אפשרות.

הייתי גם כליכך חלש! גם לפני שתפסו אותי — לא אכלתי. הרעב היה נורא.

ב־1942 העבירו אותי להלם שב־פולין. זה היה כבר מחנה גדול יותר. היו בו אלפי־אלפים של שבויים. עבדתי בכבישים. בבניה עבור הנאצי. חקלאות — כל מה שאמרו לנו לעשות. שם קיבלנו קצת יותר אוכל. ביחוד כשעברנו בחקלאות. התחלתי "להתאושש".

לכפר רעבים. מצאנו שם הרבה יותר מוות מאשר קודם. גם קניבליזם: אני שים השתמשו בבשר־אדם, כדי להחזיק מעמד. זה היה נורא. קשה לדמיין איך זה היה. איכרתי או דודו, מכרים.

הנאצים הבטיחו נשק

מעטים מהכפר נשארו בחיים. אחרי שנה הירשו לנו לגדל גידור לים. שיהיה לנו אוכל. ניסינו לחזור לחיים רגילים.

כעבור שש שנים גוייטתי לצבא האדום. גוייטתי עם שלושה חברים שלי מהכפר.

אני זוכר, שפעם, כשחזרנו לביקור בכפר במדים — הלכנו להצטלם בשביל האמחות שלנו. אני שומר את התצלום הזה. הוא נמצא באמריקה. אני זוכר אימונים ואימונים. היה קשה. אבל לפחות יכולתי לשלוח כסף לאמא, שיהיה לה יותר קל.

אחרי האימונים לקחו אותנו להיל'חם בנאצים. באחד הקרבות נפצעתי "חזק־בגל ובגב". אושפזתי בבית־חולים

הברית. עם זאת הוא מתעקש שחלה טעות איומה — שהוא אינו "איוואן האיום". הפושע הנאצי המיפלצתי.

בעת דיבורו הוא מסתכל הישר בעיני בן־שיחו. מבטיו חודרים. כאילו הוא מנסה להבין עוד משהו. מנסה לקלוט רמזים. לקרוא אותך. יכול להיות שזהו אחד ממאפייניו. ויכול מאוד להיות שזוהי תכונה שפיתח מאז נכלא לפני חודשים רבים. זרק אל הלא־נודע, והוצרך ללמוד לפענח את הצפוי לו על פי רמזים. העוויות־כניס, תנועות, טונות של דיבור וכד'.

הוא שואל שאלות רבות על מצבו, המתממנות כולן בשאלה: "מה יהיה איתי?"

ניכר בו שאינו ממתין לתשובות. ויודע את מרביתן מראש. עוד אינסטינקט שפיתח מאז הוגשו ההאשמו נגדו! או אולי שריד לתכונות שפיתח בעברו המיס'תורי. הנחקר כעת לפרטי־פרטים! הוא מעורר רגשות בכל סובביו. גם אם ההאשמות נגדו נראות מוצקות. מבוססות. מוגשה עמו מזיה בשומע משהו. מציבה סימ'ני־שאלה ריגשיים. גם אם הגיוניות אין להם תשובות.

באמת מה יהיה איתו? הוא לוקח בחשבון את הגרוע מכל. אם כי רק ברגעים קשים. עם זאת. אין הוא משתמש במונחים כמו "עונש־מוות" או "חבל־לתינה". הוא עוקק אותם ובוחר להסתובב סביב הנושא — האם יחזור הביתה, או לא.

ברגע נדיר של שבירה הוא אומר: "בטח לא אחזור כבר הביתה..."

ההליכה הכפייתית כמעט בילתה את נעליו.

לכל־אדמלה הגיע בחליפה אחת חומה. וזוג נעליים משופשפות. ניסו להשיג עבורו נעליים. אבל מידתו הגדולה — 48 — היוותה בעיה. לבסוף מצאו במחלקת־הקניה שלושה זוגות והביאו לתאו. כדי שיבחר. דמיאניוק בחר בזוג־נעליים בצבע חום.

גם בגדים היה קשה להשיג עבורו. בגלל מידותיו הגדולות. לבסוף אילתרו עבורו חולצה — תמרו אחת משתי חולצות אסירים. סדר־יומו מתחיל בכלל ב־06.30. הוא מתגלח. מסדר בקפידה את מיטתו. הוא מעיד על עצמו שהוא משועל לסדר וניקיון.

07.00 הוא מתייצב למסדר־המפקד. מישר ב־ששת. אחר־כך הוא מקבל ארוחת־בוקר. מדי יום הוא מטייל שעה.

שעת הטיול משתנה מדי יום. הוא מטייל בחצר שגודלה ארבעה מטרים על ארבעה. מישמרת של שלושה שומרים ומפקד פוקחים עליו עין. מטיילים עימו.

ארוחת־צהריים הוא מקבל ב־12.30. ב־17.30 — ארוחת־ערב. ב־19.00 — מה שמכונה "כיבוי־אורות". אם כי בתא של דמיאניוק אין האורות כבים אפילו לשניה. גם בשעות השינה שלו.

דמיאניוק, המנסה לשמור על הבעה אופטימית. מתלונן לעיתים נדירות — מודה כי האורות משגעים אותו. אין הוא מצליח להירדם בגללם. וזוהי חבלה בפרטיותו.

דמיאניוק הוסגר לישראל אחרי דיון בתשע ערכאות בארצות־